

## การคิดวิจารณ์ญาณของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21

### CRITICAL THINKING OF YOUNG CHILDREN TEACHER IN 21<sup>st</sup> CENTURY

พนิดา ชาทายาภา<sup>1\*</sup>

Panida Chatayapha

#### บทคัดย่อ

การพัฒนาประเทศ สู่ความสมดุลและยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็งพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้สถานะทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง เทคโนโลยีสารสนเทศ การคมนาคม และการศึกษา กลายเป็นโลกที่ไร้พรมแดน เกิดการแข่งขันทุกด้านสูงขึ้น ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของเด็กและเยาวชน นอกจากนี้กระแสการแข่งขันในประเทศทำให้เด็กต้องเผชิญกับปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยเฉพาะในด้านการศึกษามีการแก้ปัญหาด้วยการจัดการปฏิรูปการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เพื่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปฐมวัย จนถึงระดับอุดมศึกษามีการปรับกลวิธีการสอนของครูอาจารย์ มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้โดยผ่านการลงมือปฏิบัติหรือประสบการณ์ตรงเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น สามารถคิดวิจารณ์ญาณและคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องเตรียมคนให้มีทักษะในการเรียนรู้และการปรับตัวเพื่อให้มีภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงและสามารถดำเนินชีวิตอย่างสมดุลทุกด้าน การเตรียมตัวคนควรเริ่มควรเริ่มตั้งแต่ระดับปฐมวัย ซึ่งผู้ที่มีความสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมคนตั้งแต่วัยเยาว์ให้มีความพร้อมดังกล่าวข้างต้นคือ “ครูปฐมวัย” ดังนั้นครูปฐมวัยจึงจำเป็นต้องมีทักษะด้านการคิดวิจารณ์ญาณในการพิจารณา ไตร่ตรองเพื่อเลือกสรร กลั่นกรองเทคนิค วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้การตัดสินใจในการออกแบบและจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยอย่างเหมาะสมส่งผลให้เด็กทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ เพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพทำประโยชน์ต่อสังคม มีความสามารถในการดำรงชีวิต รอบคอบทางความคิด กล้าตัดสินใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค มีการวางแผนในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาตนเองให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้เพื่อการพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่เหมาะสมต่อไป

**คำสำคัญ:** คิดวิจารณ์ญาณ, ครูปฐมวัย, ศตวรรษที่ 21

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

\*ผู้นิพนธ์ประสานงาน E-mail: chatayapha@gmail.com

### ABSTRACT

This country needs to develop in a balanced and sustained way. It must focus on strengthening the capital of existing strength and have enough energy to drive the development process. Especially human development or human capital to be strong and ready to change quickly to the world in the 21<sup>st</sup> century. It makes economic conditions, society, politics, governance, information technology, transportation and education become a world without borders. Competition makes children face problems caused by change, especially in education which has a solution with the management of education reform according to the National Education Act 1999 and amended No. 2 Act 2002. To achieve educational reform at all levels from early childhood to higher education, the teacher's teaching strategies have been modified to focus on learning management through action or direct experience to develop students to solve the problem through critical thinking and solve problems creatively. Current education management needs to prepare people to have skills to learn and adapt to have immunity from the impact of change and live a balanced life on all sides. People who matter in education prepare others are ready to say the above is "Early Childhood Teacher". So early childhood teachers need to have critical thinking skills in consideration ponder to choose scrutinize and have technical how to manage learning using design, sketches and organize activities that enhance learning appropriately for early childhood causing all children to develop to their full potential; to grow into mature adults who are a benefit to society, have the ability to live, are thoughtful, make decisions, don't give in to challenges, effective planning. This is good to develop children to live with others in society for the development of the country.

**Keywords:** Critical Thinking, Early Childhood Teacher, The 21<sup>st</sup> century

### บทนำ

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่สังคมโลกเต็มไปด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างสูงและแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว จนมีคำกล่าวว่าเรากำลังอยู่ใน "ยุคข้อมูลท่วมท้น" หากเราไม่สามารถจำแนกแยกแยะ คิดพิจารณาให้ดีก็จะมีปัญหากับข้อมูลบิดเบือนหรืออาจถูกหลอก ถูกโกงได้ง่ายเนื่องจากข้อมูลขาดการควบคุม ด้วยเหตุนี้การจัดการเรียนรู้ในยุคใหม่จึงต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนบริโภคข่าวสารอย่างชาญฉลาด (พศิน แดงจวง, 2554) จึงกล่าวได้ว่าบุคคลที่อยู่ในศตวรรษที่ 21 จะต้องมีความรู้กันโดยมีทักษะในด้านต่าง ๆ คือ ทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการทำงานอย่างร่วมพลัง ทักษะการสื่อสาร ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ ทักษะอาชีพและทักษะการใช้ชีวิตและทักษะการใช้ชีวิตในนวัตกรรมข้ามชาติ (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์,

2558) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตราที่ 24 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อเป็นการฝึกกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ใช้เพื่อนำมาใช้ป้องกันและแก้ปัญหาได้ โดยสิ่งเหล่านี้ จำเป็นต้องใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะพื้นฐานทั้งสิ้น นอกจากนี้ในมาตราที่ 4 ยังมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ ดังนั้นการพัฒนาความสามารถด้านการคิดนั้นควรเน้น การพัฒนากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้ได้ความคิดที่ผ่านการพิจารณาถึง ข้อมูล หลักฐานและเหตุผลมาอย่างรอบคอบแล้ว ความคิดที่ว่าดังกล่าวนี้สามารถนำไปใช้ได้อย่าง กว้างขวางในทุก ๆ สถานการณ์ ทั้งนี้เพราะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นพื้นฐานของการคิดทั้งปวง กล่าวคือเมื่อบุคคลคิดเรื่องใดเรื่องหนึ่งและได้ความคิดที่ผ่านกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มาแล้ว ความคิดนั้นจะสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจ นำไปใช้ในการแก้ปัญหา เป็นต้น และนำไป ปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ (ดาร์เร็น มากมัทธัย, 2553; อ้างอิงจาก ชลดา ลิขสิทธิ์, 2548)

การสร้างให้บุคคลเป็นผู้มีความคิดวิจารณญาณ ต้องเริ่มสร้างตั้งแต่เด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นช่วง วัยที่สมองมีการพัฒนาอย่างเต็มที่ ปัจจุบันนักวิชาการได้ให้ความสำคัญกับการทำงานของสมองและได้ ศึกษาวิจัยจนพบว่าคุณลักษณะของผู้ที่จะประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตในโลกปัจจุบันที่ต้อง เผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ต้องอาศัยทักษะความสามารถที่เกิดจากการทำงานของ สมองระดับสูง เรียกว่า ทักษะสมอง EF หรือ Executive Functions of the Brains สมองส่วนนี้อยู่ บริเวณสมองส่วนหน้า (Prefrontal Cortex) ซึ่งมีบทบาทเสมือนศูนย์บัญชาการสมอง ควบคุมการ ทำงานของสมองหลายส่วนให้ทำงานเชื่อมประสานกัน ทำให้ประสบการณ์ที่คนเราได้รับผ่านทาง ประสาทสัมผัสต่าง ๆ เข้าสู่สมองเกิดการนำไปวิเคราะห์ แปลความความหมาย และสรุปเพื่อให้เกิด การตัดสินใจ การตอบรับกับสถานการณ์นั้น ๆ (สุภาวดี หาญเมธี และคณะ, 2561) สมองจึงเป็นส่วน สำคัญในการพัฒนาศักยภาพในการคิดวิเคราะห์โดยอาศัยข้อมูลความจำเกี่ยวกับประสบการณ์การ เรียนรู้ที่ผ่านมาเป็นพื้นฐานให้เกิดความคิด และเป็นตัวควบคุมการกระทำและความรู้สึกของเด็ก การ จัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยเพื่อส่งเสริมการทำงานของสมองจึงเป็นหน้าที่สำคัญครูปฐมวัยที่ จะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เด็กได้อยู่บนโลกในศตวรรษที่ 21 ได้เป็น อย่างดี ครูปฐมวัยต้องเป็นผู้นำด้านการคิด โดยเฉพาะการคิดวิจารณญาณซึ่งเป็นคิดอย่างเป็นระบบ ฝึกการให้เหตุผลในการทำความเข้าใจและการสร้างทางเลือกที่ซับซ้อน การเข้าใจในความสัมพันธ์ ระหว่างระบบต่างๆที่มีการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ เพื่อแก้ปัญหาและตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยหลักฐานที่มีเหตุผลหรือข้อมูลที่เชื่อถือได้มายืนยันการตัดสินใจตามสถานการณ์นั้น โดย ลักษณะการคิดอย่างมีวิจารณญาณจะประกอบด้วย สิ่งที่คิด เป็นการคิดที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลเกิดปัญหา ความไม่แน่ใจ เกี่ยวกับข้อความ ข้อโต้แย้งหรือข้ออ้าง จากข้อมูลหรือสภาพการณ์ที่ปรากฏ ต่อมาคือ จุดมุ่งหมายในการคิด เป็นการคิดที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อหาข้อสรุปที่สมเหตุสมผล และสุดท้ายคือ กระบวนการคิด เป็นการคิดที่อาศัยกระบวนการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างละเอียด รอบคอบเกี่ยวกับ ข้อมูลที่มีอยู่ (จิรนนท์ วัชรกุล, 2546)

การฝึกกระบวนการคิดให้สามารถเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ใช้เพื่อนำมาป้องกัน และแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยี

ให้อยู่รอดปลอดภัย นั้นจำเป็นต้องมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ทุกด้าน รวมทั้งการอบรมเลี้ยงดูด้วยความรักความอบอุ่น ปลอดภัย เพื่อส่งเสริมการทำงานของสมองส่วนหน้าที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการคิด การตัดสินใจ การควบคุมอารมณ์ ความคิด การกระทำเพื่อกำกับตนเองให้ไปสู่ความสำเร็จ สมองส่วนหน้าจะพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องเริ่มตั้งแต่ช่วงปฐมวัย ซึ่งผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสมองเด็กให้เติบโตเต็มตามศักยภาพอย่างสมบูรณ์นั้นคือครูปฐมวัย จะต้องเป็นผู้นำทางด้านการคิด โดยเฉพาะการคิดวิจารณ์ญาณอันพื้นฐานของการคิดทั้งปวง จึงต้องมีการศึกษา ทำความเข้าใจ ความหมาย ความสำคัญของการคิดวิจารณ์ญาณรวมทั้งลักษณะของครูปฐมวัยที่มีทักษะการคิดวิจารณ์ญาณ เพื่อให้ครูได้พัฒนาตนเอง เป็นต้นแบบทางการคิดที่เป็นระบบ สามารถทำความเข้าใจกับคำถามหรือปัญหา มีการตรวจสอบข้อสรุป การค้นหาความคลุมเครือที่ซ่อนอยู่ นำมาการวิเคราะห์ และประเมินหลักฐานที่ปรากฏ โดยใช้ความคิดที่ลุ่มลึกที่ต้องใช้ทักษะความคิดรวบยอด มาประยุกต์ใช้ และประเมินข้อมูลจนสรุปเป็นความคิดรวบยอดที่เป็นจริงตามจุดมุ่งหมายได้

### ความหมายของการคิดวิจารณ์ญาณ

การคิดวิจารณ์ญาณ (Critical Thinking) เป็นกระบวนการคิดที่ผู้คิดต้องคิดกว้าง คิดลุ่มลึก คิดถูกทาง คิดชัดเจน คิดถูกต้องอย่างมีเหตุผล คำว่า “Critical” มาจากคำว่า “Kritikos” ซึ่งเป็นภาษากรีก แปลว่า “Critic” หมายถึง การถามคำถาม การหาความหมาย การวิเคราะห์ (Chaffee, 1994) ส่วนในภาษาไทยใช้คำที่แตกต่างกันไป เช่น วิวิธีคิดเชิงวิพากษ์ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ การคิดเชิงวิจารณ์ญาณ แต่ในบทความนี้จะใช้คำว่า การคิดวิจารณ์ญาณ

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการคิดวิจารณ์ญาณ ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง “ปัญญาที่สามารถรู้หรือให้เหตุผลที่ถูกต้อง”

วัตสันและแกลเซอร์ (Watson & Glasser, 1964) ให้ความหมายการคิดวิจารณ์ญาณไว้ว่า “เป็นการคิดที่ประกอบด้วยทัศนคติ ความรู้ และทักษะในเรื่องต่าง ๆ โดยมีทัศนคติในการสืบเสาะความรู้ในการหาแหล่งอ้างอิงและทักษะในการใช้ความรู้และทัศนคติ”

ฟาเซียน (Facience, 1984) กล่าวว่า “การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ คือ กระบวนการหาข้อสรุปจากข้อความกลุ่มหนึ่งอย่างมีเหตุผลถูกต้องตามหลักตรรกวิทยา

เอนนิส (Ennis, 1985) กล่าวว่า การคิดวิจารณ์ญาณ คือ การคิดพิจารณา ไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ที่มีจุดหมายเพื่อการตัดสินใจว่าสิ่งใดควรเชื่อหรือสิ่งใดควรทำ ช่วยให้ตัดสินใจสภาพการณ์ได้ถูกต้อง

มอร์และพาร์เกอร์ (More & Parker, 1986) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ คือ การพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ในการตัดสินใจที่จะรับหรือปฏิเสธข้ออ้างต่าง ๆ เป็นการตัดสินใจอย่างฉลาด โดยมีประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างสุขุมรอบคอบ และเชื่อมโยงประเด็นปัญหาเพื่อพิจารณาตัดสินใจการกระทำต่าง ๆ อย่างถูกต้องเหมาะสม

วูดส์ (Woods, 1993 อ้างถึงใน ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2556) กล่าวว่า การคิดวิจารณ์ญาณ เป็นกระบวนการทางปัญญาที่มีความคล่องแคล่วในการติดต่อสื่อสาร รวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์

การสังเคราะห์ การประเมินผล ผ่านการสังเกต การไตร่ตรอง การใช้เหตุผล มีทักษะในการสร้างความคิดรวบยอดและการประยุกต์ใช้

ทิสนา แคมมณี (2548) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นความคิดที่รอบคอบ สมเหตุสมผล ผ่านการพิจารณาปัจจัยรอบด้านอย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง และผ่านการพิจารณากลับกรอง ไตร่ตรอง ทั้งด้านคุณ โทษ และคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งนั้นมาแล้ว

สุวิทย์ มูลคำ (2549) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ การคิดที่มีเหตุผลโดยผ่านการพิจารณา ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ มีหลักเกณฑ์ มีหลักฐานที่เชื่อถือได้เพื่อนำไปสู่การสรุปตัดสินใจ ที่มีประสิทธิภาพว่าสิ่งใดถูกต้อง สิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดควรเลือก หรือสิ่งใดควรทำ

กันตวรรณ มีสมสาร (2560) ได้ให้ความหมายการคิดวิจารณญาณที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย คือ การคิดพิจารณาไตร่ตรองข้อมูลอย่างรอบด้าน เพื่อตัดสินใจอย่างเหมาะสมกับวัยว่าสิ่งใดควรเชื่อหรือสิ่งใดควรทำ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการคิดที่ช่วยให้เด็กสามารถเลือกรับข้อมูลที่มีความเหมาะสมและเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต

สรุปได้ว่า การคิดวิจารณญาณ หมายถึง ความสามารถในการคิดโดยการพิจารณาไตร่ตรอง ด้วยเหตุผลตามข้อมูลที่ได้จากประสบการณ์จริง มาประกอบการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตัดสินใจ แก้ปัญหาอย่างรอบคอบระมัดระวัง มีการตรวจสอบความคิดและประเมินความคิดของตนเอง ความสามารถในการคิดที่ปรากฏจะแสดงออกด้วยการตั้งคำถามตามความสนใจใฝ่รู้ ต้องการหาคำตอบจากการตรวจสอบข้อมูลจากการพิสูจน์ และการใช้เหตุผลจากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนโดยไม่ใช้อารมณ์ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางความคิดเมื่อพบเหตุผลที่ดีกว่า และการหาข้อสรุปบนพื้นฐานของข้อเท็จจริงเพื่อใช้ในการตัดสินใจ การคิดวิจารณญาณจึงมีความสัมพันธ์กับการคิดแก้ปัญหาโดยการคิดวิจารณญาณเป็นทักษะสำคัญของการแก้ปัญหา และการแก้ปัญหาส่วนใหญ่ต้องใช้การคิดวิจารณญาณ ดังนั้นการคิดวิจารณญาณจึงมีความสำคัญสำหรับครูปฐมวัยในการเป็นแบบอย่างทางความคิดและจัดกิจกรรมส่งเสริมเด็กปฐมวัยด้านการคิดวิจารณญาณ

### ความสำคัญของการคิดวิจารณญาณของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21

ครูในระดับปฐมวัยเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานการเรียนรู้ให้กับเด็กเพื่อพัฒนาทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็น ให้มีความพร้อมไปสู่การเรียนรู้และการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขในอนาคต ครูในศตวรรษที่ 21 ต้องยึดหลักสอนน้อยเรียนมาก โดยเรียนไปพร้อมกับเด็ก เปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้สอน” (teacher) มาเป็น “ครูฝึก” (coach) ทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก ช่วยเหลือสนับสนุนแนะนำ ร่วมกันออกแบบการเรียนรู้กับเด็ก ปรับกระบวนการเรียนการสอนให้เด็กได้ปฏิบัติ การเรียนรู้จากชีวิตจริง สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ได้ลองผิดลองถูก คิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ต้องเผชิญ เด็กในช่วงปฐมวัยเป็นวัยที่มีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญา เด็กในวัยนี้จะมีลักษณะธรรมชาติ ความต้องการ ความสนใจที่แตกต่างจากวัยอื่น เด็กจะมีความสนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ความอยากรู้อยากเห็น ชอบเล่นและทำกิจกรรมโดยยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ขณะที่เล่นจะให้ความสนใจกับสื่ออุปกรณ์ที่เล่นอย่างใจจดใจจ่อ เมื่อเกิดข้อสงสัยเด็กมักจะมีคำถามว่า “อะไร ทำไม อย่างไร”

การใช้คำถามจึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการอย่างชัดเจน เด็กจะเริ่มมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ มีความกล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าทำ ชอบการเล่นสมมติ เด็กจึงต้องได้รับการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมเป็นไปตามวัยและควรส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว ดังนั้นครูปฐมวัยควรส่งเสริม สนับสนุนให้เด็กได้รับรู้และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม บุคคลและสื่อต่าง ๆ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กมีพัฒนาการการใช้ภาษา จินตนาการความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การคิดเชิงเหตุผล และการคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวและมีความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การดูแลเด็กปฐมวัยในประเทศไทย ในปัจจุบันมีนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาที่มีความชัดเจนมากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับโลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทยและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ครูและผู้ดูแลเด็กต้องมีความรู้และทักษะในการดูแลเด็กที่ถูกต้อง จัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างรอบด้านตามวัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) เพื่อให้เด็กมีคุณลักษณะของคนไทยในอนาคตที่ต้องการ คือ มีร่างกายแข็งแรง มีจิตใจเข้มแข็งเบิกบาน รู้จักคิดวิเคราะห์ มีสัมพันธภาพกับผู้อื่น มีความรู้ คิดเป็นเหตุเป็นผลอย่างสร้างสรรค์ สามารถปรับเปลี่ยนความคิดและยืดหยุ่นได้ทุกสถานการณ์ รู้จักการประเมินตนเอง ปรับปรุงจุดบกพร่องให้ดีขึ้น หลายฝ่ายที่รับผิดชอบการดูแลเด็กปฐมวัยจึงต้องให้ความสำคัญและมีความเข้าใจว่าในการพัฒนาเด็กไทยให้มีคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้อยู่บนโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุขนั้นต้องเริ่มจากการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยที่เป็นรากฐานในการพัฒนาการศึกษาในระดับต่อ ๆ ไป ดังนั้นเป้าหมายในการพัฒนาเด็ก จึงต้องส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการเต็มตามศักยภาพเพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ทำประโยชน์ต่อสังคม มีความสามารถในการดำรงชีวิต รอบคอบทางความคิด กล้าตัดสินใจ แก้ปัญหาได้ มีความคิดสร้างสรรค์ ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค มีการวางแผนในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการพัฒนานตนเองให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมและเป็นการพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่เหมาะสมต่อไป

การพัฒนาเด็กปฐมวัยเพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสมบูรณ์รอบด้านดังกล่าวข้างต้น จึงถือเป็นหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยโดยตรง คือ พ่อ แม่ ผู้ปกครองและครูปฐมวัย ซึ่งบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยทั้งในด้านการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกวิธี การปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้อันเป็นบทบาทสำคัญของครูปฐมวัย ที่ต้องเปิดโอกาสให้เด็กมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูปฐมวัยจำเป็นต้องพัฒนานตนเองให้เป็นครูในศตวรรษที่ 21 ที่มีทักษะของคนในศตวรรษที่ 21 ครบทุกด้าน โดยเฉพาะการคิด วิจัย ญาณ เพื่อใช้ในการไตร่ตรองและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก ครูปฐมวัยต้องมีความรู้ความเข้าใจกระบวนการจัดการเรียนรู้ พัฒนาการ คุณลักษณะตามวัยและธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กในแต่ละช่วงวัยเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับพัฒนาการ นอกจากนี้ในช่วงปฐมวัยอายุประมาณ 0 - 6 ปี เป็นช่วงที่เด็กยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ครูจึงต้องใช้การคิดอย่างเหมาะสมในการแก้ไขปัญหาเมื่อเด็กใช้ความรุนแรงอันเกิดจาก



การเล่น การทำกิจกรรมต่าง ๆ ในห้องเรียนร่วมกัน การยึดตนเองของเด็กมักจะเป็นพฤติกรรม การหวงของเล่น ไม่ยอมแบ่งของเล่นให้ใคร เมื่อมีเพื่อนมาหยิบของเล่นของตน เด็กจะหวงของ อาจถึงขั้นทำร้ายร่างกายเพื่อน การอยากได้สิ่งของของผู้อื่นโดยการคว้าและแย่งมาเป็นของตน พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยดังกล่าวถือเป็นบทบาทหน้าที่สำคัญของครูปฐมวัยที่ต้องหาวิธีการแก้ไข ปัญหาความรุนแรงอันมักจะเกิดขึ้นในห้องเรียนปฐมวัยให้มีความเหมาะสมโดยครูจะต้องเป็น แบบอย่างในการจัดการกับปัญหาอย่างมีวิจารณญาณ ไม่ใช้ความรุนแรง ครูปฐมวัยส่วนใหญ่มักใช้ วิธีการแก้ปัญหาวุฒิกรรมความรุนแรงของเด็กโดยการดวนสรุปหรือดวนตัดสินใจโดยไม่สอบถามหรือ รวบรวมข้อมูลก่อน จึงทำให้ปัญหาวุฒิกรรมความรุนแรงมากขึ้น เช่น เมื่อมีเด็กมาฟ้องครูว่าโดนเพื่อนแกล้ง ครูมักจะพูดเตือนทันที ว่าอย่าแกล้งเพื่อน ถ้าแกล้งเพื่อนจะเป็นเด็กไม่ดี หรือ ตัดสินโดยให้คนที่ เป็น ผู้กระทำความผิดโทษเพื่อน ในบางครั้งเมื่อครูระงับความโกรธไม่ได้จะใช้วิธีการลงโทษ ซึ่งการปฏิบัติของ ครูในลักษณะเช่นนี้เป็นการตัดสินปัญหาโดยครูไม่รู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้ ดังนั้น ในการแก้ไข ปัญหาอย่างเหมาะสมครูจึงควรรวบรวมข้อมูลจากปัญหาที่เกิดขึ้นก่อนเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์และทำให้เด็กเห็นแบบอย่างของการรวบรวมข้อมูลก่อนสรุป ครูจึงต้องระมัดระวัง และควบคุมตนเองให้มีสติและหาวิธีการแก้ปัญหาโดยไม่ใช้การลงโทษหรือดูว่าเด็กอย่างรุนแรง หลังจากที่ใช้วิธีการแก้ปัญหาที่ได้มาจากข้อมูลที่ถูกต้องแล้ว ครูสามารถใช้คำพูดสั้น ๆ เทาที่จำเป็น เพื่อชี้ให้เด็กเห็นผลของการกระทำ ครูไม่ควรใช้คำพูดรุนแรงหรือเสียดสี จนทำให้เด็กเกิดความหวาดกลัว หรือสูญเสียความมั่นใจ

การคิดวิจารณ์จึงมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับครูปฐมวัยทุกคนในยุคศตวรรษที่ 21 อันเป็นยุคสมัยที่สภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัว ทำให้เด็กมี พฤติกรรมแตกต่างกัน ดังนั้นจึงถือเป็นหน้าที่ของครูปฐมวัยในการจัดการเรียนรู้ให้เด็กปฐมวัยเติบโต อย่างสมบูรณ์ มีภูมิคุ้มกัน โดยใช้การคิดวิจารณ์ที่จะช่วยให้ครูปฐมวัยเป็นผู้นำทางความคิด มีการคิดพิจารณา ไตร่ตรองสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก พัฒนาการ ธรรมชาติ การเรียนรู้ของเด็กแต่ละคนเพื่อนำมาจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดอย่างเหมาะสม รวมทั้งการใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเด็ก ได้อย่างละเอียด ถี่ถ้วน รอบด้าน ในทุกแง่มุม ไม่ดวนสรุปเรื่องราวรวดเร็วเกินไป อาจทำให้เกิดความผิดพลาดตามมา อีกทั้งต้องเป็นผู้สามารถ ประเมินเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างสมจริง เข้าใจเรื่องราวที่ซับซ้อนได้อย่างแจ่มแจ้งและสรุปได้อย่าง สมเหตุผล นอกจากนี้การคิดวิจารณ์ยังส่งผลให้ครูปฐมวัยเป็นผู้ที่มองรอบด้านอย่างชัดเจน รู้จักเลือก รู้จักการวางแผนชีวิต พัฒนาตนเองโดยใช้เหตุผลเป็นหลัก มีการพัฒนาการคิดในทางบวก และพัฒนาตน นำความรู้ ความเข้าใจทางด้านการศึกษามาวัดไปประยุกต์ใช้ให้ถูกต้องตามหลักวิชา อย่างต่อเนื่อง ครูปฐมวัยจึงต้องฝึกฝนและพัฒนาการคิดของตนเองอยู่เสมอเพื่อให้มีคุณลักษณะ ของผู้ที่มีการคิดวิจารณ์

### ลักษณะของครูปฐมวัยที่มีการคิดวิจารณ์

ได้มีผู้อธิบายลักษณะของครูปฐมวัยที่มีการคิดวิจารณ์ ไว้ดังนี้

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2556) ได้สรุปคุณลักษณะของผู้ที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า ประกอบด้วย 5 ลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีใจกว้าง คือ ยอมรับฟังและพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ยึดมั่นในความคิดของตนเองเป็นหลัก ไม่อคติ มีใจเป็นกลาง และตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลประกอบเพียงพอ การมีใจกว้างขวางจะทำให้ได้ข้อมูลที่กว้างขวาง หลากหลาย มากพอต่อการใช้ในการตัดสินใจได้ดีมากขึ้น

2. มีความไวต่อความรู้สึกของผู้อื่นเข้าใจผู้อื่น การมีความรู้สึกที่ไวจะทำให้สามารถรับรู้สถานการณ์ ความคิด ความรู้สึกของผู้อื่นได้ดีกว่า

3. เปลี่ยนความคิดเห็นที่ตนมีอยู่ได้ ถ้ามีข้อมูลที่มีเหตุผลมากกว่า

4. กระตือรือร้นในการค้นหาข้อมูลและความรู้ การมีข้อมูลและความรู้มาก ทำให้การตัดสินใจย่อมถูกต้องและ แม่นยำ การคิดวิจารณ์ต้องการข้อมูล ความรู้มาก ๆ เพื่อประกอบในการตัดสินใจ แม้ว่าบางข้อมูลอาจมีประโยชน์ น้อยก็ตาม

5. เป็นผู้ที่มีเหตุผล ไม่ใช้อคติหรืออารมณ์ในการตัดสินใจ การยอมรับข้อมูลใด ๆ หรือการตัดสินใจใด ๆ จะไม่เชื่อมั่นในตัวบุคคลหรืออารมณ์ ข้อมูลที่มีเหตุผลจะทำให้การตัดสินใจดีกว่า ครูจึงควรจัดบรรยากาศ และกิจกรรมที่ เสริมสร้างคุณลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวให้เกิด ขึ้นกับผู้เรียน เพื่อปลูกฝังความเป็นนักคิด

จากคำกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าผู้ที่มีคุณลักษณะของผู้ที่มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จะต้องเป็น ผู้ที่มีใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของคน ไม่ยึดมั่นความคิดเห็นของตนเองเป็นหลัก มีใจเป็นกลางและตัดสินใจโดยการ ใช้ข้อมูลประกอบหลายด้าน มีความรู้สึกไวต่อสถานการณ์ และความรู้สึกของผู้อื่น สามารถเปลี่ยนความคิดเห็นของตน

ครูปฐมวัยต้องฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้มีเหตุผล มีความเข้าใจในปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ทั้งปัญหาที่เกิดกับการจัดการเรียนรู้ การจัดการชั้นเรียน พฤติกรรมของเด็กในห้องเรียน ปัญหาของผู้ปกครองที่แตกต่างกัน รวมทั้งปัญหาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ครูปฐมวัยจะต้องมีทักษะในการรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล จัดลำดับความสำคัญและความรุนแรงของข้อมูลได้ มีทักษะการตัดสินใจที่ดี สามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว เพื่อให้เกิดประโยชน์ด้วยความรอบคอบ

ลักษณะของครูปฐมวัยที่มีการคิดวิจารณ์ญาณเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยให้สามารถมีภูมิคุ้มกัน และมีความพร้อมในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีความสุข สามารถเผชิญและจัดการกับปัญหาที่พบเจอได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์ ครูปฐมวัยจึงควรมีลักษณะของนักคิดวิจารณ์ญาณดังนี้ (ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และดารณี คำวังนัง, 2551)

1. คิดอย่างอิสระ ครูปฐมวัยต้องมีอิสระทางการคิด ไม่ยอมให้สิ่งรอบตัวมาครอบงำจนทำให้ไม่กล้าคิด การคิดอิสระของครูสามารถคิดได้อย่างหลากหลายแต่ต้องหาข้อสรุปในสิ่งที่คิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อนำสิ่งที่คิดมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในวิชาชีพและการดำรงชีวิต

2. ใส่ใจในความคิดของผู้อื่น การให้ความสำคัญและใส่ใจในความคิดของเด็ก เพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครองรวมทั้งคนรอบข้างอื่น ๆ ครูปฐมวัยที่มีการคิดวิจารณ์ญาณจะนำความคิดของผู้อื่นมาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาตนเอง และยอมรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ ยอมรับในเหตุผลและข้อมูลของผู้อื่นที่ดีกว่า ซึ่งความคิดของบุคคลเหล่านั้นอาจเป็นการบั่นทอนกำลังใจแต่ผู้ที่มีการคิดวิจารณ์ญาณจะนำความคิดเหล่านั้นมาไตร่ตรอง เลือกสรรนำมาเป็นแนวทางการปรับปรุงแก้ไขหรือ



ถ้าความคิดนั้นไม่เกิดประโยชน์ใด ๆ จะปฏิบัติตนเป็นผู้รับฟังที่ดีและเป็นการเรียนรู้ความคิดของผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์

3. รู้ข้อจำกัดในการคิดของตน มีความเข้าใจถึงข้อจำกัดในความสามารถทางการคิดของตนเอง ไม่มองว่าเป็นปมด้อย แต่จะพยายามฝึกฝนทักษะการคิด พยายามเรียนรู้เพื่อให้เกิดการคิดอย่างสม่ำเสมอ

4. กล้าหาญปัญหา เป็นผู้ที่มีความรู้อย่างชัดเจนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งและสามารถใช้ความรู้ที่ตนนำมาแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้อย่างมีเหตุผล กล้าที่จะแสดงความคิดของตนโดยใช้ปัญญาเพื่อให้เกิดประโยชน์

5. ซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์เป็นคุณธรรมพื้นฐานที่ผู้ประกอบการวิชาชีพครูต้องมีความจริงใจ ตรงไปตรงมา งดเว้นการโกหก การคดโกงหรือการลักขโมย ครูปฐมวัยต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ซื่อสัตย์ต่อครอบครัว ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ซื่อสัตย์ต่อเพื่อนร่วมงานและมีความซื่อสัตย์ต่อประเทศชาติ

6. มีความเพียร ไม่ท้อถอยในการทำงาน มีความเพียรพยายาม มุมานะเมื่อมีอุปสรรคหรือความล้มเหลวจะไม่ท้อถอย มีความพยายามในการแก้ปัญหาแม้จะต้องใช้เวลานาน เมื่อพยายามแก้ไขอาจจะยังไม่ประสบความสำเร็จ ก็จะมุ่งมั่นตั้งใจจนสัมฤทธิ์ผล ผู้ที่มีทักษะการคิดวิจารณ์ญาณจะมีทัศนคติที่ดีและมองเห็นคุณค่าของความเพียรเป็นแรงผลักดันให้ประสบความสำเร็จ

7. ใช้เหตุผล ครูปฐมวัยที่มีการคิดวิจารณ์ญาณต้องเป็นคนมีเหตุผล ไม่อคติและใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ ไม่หลงประเด็นและทำให้ประเด็นชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นแบบอย่างในการใช้เหตุผลกับเด็กปฐมวัย การตัดสินใจของครูเมื่อเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชั้นเรียน ครูต้องไม่ด่วนตัดสินใจ ต้องพยายามหาข้อมูลอย่างเพียงพอที่จะสรุปผลหรือตัดสินใจ

8. อยากรู้ อยากเห็น ต้องเป็นผู้ที่มีความอยากรู้อยากเห็น ช่างสงสัย ชอบทดสอบค้นคว้า โดยสามารถเลือกแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ชอบสนทนา ชอบฟัง ชอบอ่าน เพื่อให้มีความรู้เพิ่มมากขึ้น จะยินดีเมื่อค้นพบความรู้ใหม่และกระตือรือร้นในการค้นหาความรู้ใหม่อย่างสม่ำเสมอ

9. มีคุณธรรม คุณธรรมคือสิ่งที่สำคัญสำหรับทุกคน ผู้ที่ประกอบวิชาชีพครูทุกระดับชั้นต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม ยึดมั่นในการทำความดีละเว้นความชั่วทั้งปวง ในบางครั้งอาจเข้าไปอยู่ในกลุ่มคนที่ประพฤติไม่ดี มีความคดโกง ไม่ซื่อสัตย์ ก็สามารถให้คุณธรรมเพื่อป้องกันตนเองจากสิ่งชั่วร้ายได้ และใช้หลักคุณธรรมมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท

10. รับผิดชอบ ผู้ที่มีการคิดวิจารณ์ญาณที่ดีต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบสูง ทุกอย่างที่เราจะต้องใส่ใจและรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ต่อการทำงาน และต่อผู้อื่น ครูปฐมวัยจะต้องใช้ความรับผิดชอบต่ออย่างมากในการทำงานกับเด็กปฐมวัย เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งต้องมีความรับผิดชอบในการอบรม ดูแลเพื่อให้เด็กปฐมวัยมีความพร้อมอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับพัฒนาการเพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีศักยภาพในอนาคต

ผู้ที่มีการคิดวิจารณ์ญาณจะต้องเป็นผู้ที่ฝึกฝนทักษะในการคิดแบบต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ และจะต้องได้รับการฝึกฝนลักษณะนิสัยที่ดีอีกหลายประการที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพในการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ อันได้แก่ การเป็นผู้ที่มีเหตุผล ไม่ใช้อคติหรืออารมณ์ในการตัดสินใจ เนื่องจากครูปฐมวัยต้องพบเจอเรื่องราวต่าง ๆ มากมาย จึงต้องใช้การตัดสินใจ โดยมีหลักคิด มีการพิจารณาไตร่ตรองอย่างดีเพื่อตัดสินใจได้เหมาะสม คิดอย่างอิสระ ใจกว้าง ใส่ใจในความคิดของผู้อื่น รู้ข้อจำกัดในการคิด

ของตน มีความกล้าทางความคิดอย่างสร้างสรรค์ มีความซื่อสัตย์ มีความเพียร อยากรู้อยากเห็น พยายามแสวงหาคำตอบโดยการทดสอบค้นคว้า ชอบซักถาม กระตือรือร้นในการค้นหาข้อมูลและความรู้ มีความรับผิดชอบและมุ่งมั่น ไม่ท้อถอยในการทำงานและมีทัศนคติที่ดีและเห็นคุณค่าของความรับผิดชอบ มุ่งมั่นทำงานจนประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ยังต้องเป็นผู้ที่มีระเบียบ รอบคอบ

ลักษณะของนักคิดวิจารณ์ญาณดังกล่าวข้างต้นมีความสำคัญสำหรับครูปฐมวัยที่จะต้องฝึกฝนให้เกิดมีในตนเองเพื่อการดำรงชีวิตและพัฒนาวิชาชีพความเป็นครูในศตวรรษที่ 21 ถึงแม้ว่าการคิดวิจารณ์ญาณเป็นสิ่งที่พัฒนาได้แต่อาจต้องใช้เวลานาน ดังนั้นจึงควรฝึกฝนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองให้เป็นผู้ที่มีการคิดวิจารณ์ญาณอย่างสม่ำเสมอ โดยฝึกการใช้ความคิดทุกที่ทุกเวลา ทำความคิดของตนให้กระจ่างเมื่อเกิดปัญหาโดยใช้เหตุผล ไม่เป็นผู้ยึดมั่นถือมั่นแต่ความคิดของตนเอง มองทุกสิ่งในแง่บวก ฝึกการควบคุมอารมณ์ สามารถจัดการกับอารมณ์ได้โดยใช้สติและการปรับเปลี่ยนมุมมองจะสามารถแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้นให้กลับกลายเป็นเรื่องที่ดีและส่งผลต่อการพัฒนาตนเองพัฒนาวิชาชีพการเป็นครูปฐมวัยให้มีศักยภาพ

## บทสรุป

การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณเป็นทักษะที่มีความสำคัญสำหรับครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้เท่าทันสามารถดำรงชีวิตอยู่ในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข นั้นต้องอาศัยการคิดวิจารณ์ญาณที่เป็นกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบมีการพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลเพื่อตัดสินใจว่าสิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดไม่ควรเชื่อ สิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ เพื่อตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง การพัฒนาเด็กให้มีการคิดวิจารณ์ญาณได้นั้นต้องเริ่มตั้งแต่ระดับปฐมวัยทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาสมอง โดยเฉพาะสมองส่วนหน้าที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการคิด การตัดสินใจ การควบคุมอารมณ์ ความคิดและการกระทำ จึงต้องมีการพัฒนาทักษะความสามารถที่เกิดจากการทำงานของสมองระดับสูง Executive Functions (EF) ผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาเด็กปฐมวัยจึงมีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะครูปฐมวัยที่มีบทบาทในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีคุณลักษณะของคนไทยในอนาคตที่มีพัฒนาการสมบูรณ์ครบทุกด้าน มีการใช้ภาษาในการสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย มีความสามารถในการคิดรวบยอด คิดเชิงเหตุผลอย่างสร้างสรรค์ สามารถแก้ปัญหาและตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้นครูปฐมวัยในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอน มาเป็นผู้อำนวยความสะดวกช่วยเหลือสนับสนุนและนำ เรียนรู้ร่วมกับเด็ก ปรับกระบวนการเรียนการสอนผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงผ่านการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าและการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และการส่งเสริมให้เด็กได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ การปรับเปลี่ยนบทบาทการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยในยุคศตวรรษที่ 21 จึงต้องเป็นบุคคลที่มีลักษณะของผู้มีการคิดวิจารณ์ญาณในการจัดการเรียนรู้ สามารถสะท้อนประสบการณ์ชีวิตของเด็ก จัดสถานการณ์ให้เด็กได้คิดแก้ปัญหาด้วยวิธีหลากหลายโดยใช้เหตุผล เป็นแบบอย่างทางความคิดให้กับเด็ก มีเหตุผลไม่ใช้อคติในการตัดสินใจ มีความรับผิดชอบมุ่งมั่น ใจกว้าง อยากรู้อยากเห็น

ชอบค้นคว้าเพื่อให้มีความรู้เพิ่มขึ้น เมื่อเกิดปัญหาจะต้องศึกษาปัญหานั้นได้อย่างชัดเจน ใช้เวลาในการไตร่ตรอง รวบรวมข้อมูล จัดระบบข้อมูลและนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจที่ถูกต้อง การเป็นผู้มีการคิดวิจารณ์ที่ดีของครูปฐมวัยนอกจากจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อวิชาชีพ การเป็นครูปฐมวัยแล้วนั้น ยังสามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ทำให้เป็นผู้กล้าเผชิญกับปัญหา มีอิสระทางความคิด ไม่ถูกครอบงำโดยมีวิธีการขจัดความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง การใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของการคิด ซึ่งการคิดเป็นสิ่งที่พัฒนาได้แต่อาจต้องใช้เวลาในการฝึกฝน ฝึกนิสัยของนักคิดอย่างสร้างสรรค์ เปลี่ยนแปลงตัวเองใหม่ให้มองทุกสิ่งในแง่บวก รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สร้างความมั่นใจในตนเอง รวมทั้งฝึกควบคุมอารมณ์และจัดการกับอารมณ์ของตนเอง เพียงเท่านี้ครูปฐมวัยจะเป็นผู้ที่สามารถดำรงตนให้ประสบความสำเร็จในชีวิตได้อย่างมีความสุขในโลกแห่งศตวรรษที่ 21

### เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กันตวรรณ มีสมสาร. (2560). หน่วยที่ 12 การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านการคิด. ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการศึกษาและหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 8-15**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จิรนนท์ วัชรกุล. (2546). การฝึกคิดอย่างมีวิจารณญาณในนักเรียนชั้นประถมศึกษา. **ศูนย์วิทยบริการวิชาการ**. 11(3): 8-11.
- ดรรชนี มากมีทรัพย์. (2553). **การศึกษาผลการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการเรียนแบบผสมผสานโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหา วิชา การเลือก และการใช้สื่อการเรียนการสอนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทิตนา แคมมณี. (2548). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2556). **การพัฒนาการคิด**. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: เทคนิค พรินติ้ง.
- พดิน แดงจวง. (2554). **รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ดวงกมลพับลิชชิง.
- พิมพ์นธ์ เดชะคุปต์. (2558). **การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริกาญจน์ โกสุมา; และดารณี คำวังนัง. (2551). **สอนเด็กให้คิด**. กรุงเทพฯ: เกรทเอดดูเคชั่น.
- สุภาวดี หาญเมธี และคณะ. (2561). **คู่มือพัฒนาทักษะสมอง EF Executive Functions สำหรับครูปฐมวัย**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2549). **กลยุทธ์ การสอนคิดอย่างมีวิจารณญาณ**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579**. กรุงเทพฯ: พรินทวาทกราฟฟิค.
- Chaffee, J. (1994). Teacher for Critical Thinking. **Education Vision**. 2(1): 24-25.
- Enniss, R. H. (1985). Alogical basic for Measuring Critical Thinking Skills. **Educational Leadership**. 43(2): 44-46.
- Faciencia, P. A. (1984). Toward athory of Critical Thinking. **Liberal Education**. 70(3): 253-261.
- More & R. Parker. (1986). **Critical Thinking Evaluation Claims and Argument in Everyday Life**. California: Mayfiel.
- Watson, G. & Edwerd, M. G. (1964). **Watson-Glaser Critical Thinking Appraisal Manual for Ym and Zm**. New York: Harcourt Brace and World.